

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, फिसरिज (मत्स्य) समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ :

भाग १ - लिखित परीक्षा

भाग २ - अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क : २००

पूर्णाङ्क : ३०

### परीक्षा योजना (Examination Scheme)

| पत्र    | विषय                                              | खण्ड                           | परीक्षा प्रणाली                  | प्रश्न संख्या | अङ्क भार                     | समय        | पूर्णाङ्क | उत्तीर्णाङ्क |
|---------|---------------------------------------------------|--------------------------------|----------------------------------|---------------|------------------------------|------------|-----------|--------------|
| प्रथम   | प्रशासन र व्यवस्थापन र सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय | (क) प्रशासन र व्यवस्थापन       | छोटो छोटो उत्तर                  | १०            | १० प्रश्न × ५ अङ्क = ५० अङ्क | १.३० घण्टा | ५०        | ४०           |
|         |                                                   | (ख) सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय | लामो उत्तर                       | ५             | ५ प्रश्न × १० अङ्क = ५० अङ्क | १.३० घण्टा | ५०        |              |
| द्वितीय | सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय                      |                                | विश्लेषणात्मक समीक्षा            | ४             | ४ प्रश्न × १५ अङ्क = ६० अङ्क | ३ घण्टा    | १००       | ४०           |
|         |                                                   |                                | विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर | २             | २ प्रश्न × २० अङ्क = ४० अङ्क |            |           |              |

द्रष्टव्य :

- यस पाठ्यक्रम अनुसार दुई पत्रको लिखित परीक्षा लिइनेछ।
- माथि उल्लिखित सबै सेवा अन्तर्गतका समूह/उपसमूहहरूको पाठ्यक्रमको प्रथमपत्र खण्ड (क) को विषयवस्तु एउटै हुनेछ, तर प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीयपत्र सेवा, समूह सम्बन्धी पाठ्यक्रम समूह अनुरूप फरक फरक हुनेछ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लिखित परीक्षा सेवागत रूपमा अर्थात् एउटा सेवा अन्तर्गतका समूह/उपसमूहका लागि संयुक्त रूपमा एउटै प्रश्नपत्रबाट एकैदिन वा छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट छुट्टाछुट्टै दिन पनि हुन सक्ने छ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) को परीक्षा समूह/उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ। यसैगरी द्वितीयपत्रको परीक्षा पनि समूह/उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लागि एउटा मात्र उत्तरपुस्तिका हुनेछ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीयपत्रका प्रत्येक प्रश्नका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन्।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ।
- यथासम्भव प्रश्नहरू नेपालको सन्दर्भमा सोधिने छन्।
- समस्या समाधानको उत्तर आवश्यकता अनुसार निम्नानुसार चार भागमा विभाजन गरी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ।  
(क) पहिलो भागमा समस्याको पहिचान।  
(ख) दोस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि मौजुदा सरकारी नीति र कार्यक्रम।  
(ग) तेस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि सुझाव।  
(घ) चौथो भागमा सुझाव कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ठोस तरिका।
- यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ।
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ।
- उल्लेखित पद, सेवा, समूह र तहका पाठ्यक्रम अद्यावधिक भई प्रकाशन नहुदासम्म लागू हुनेछ।

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, फिसरिज (मत्स्य) समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

**प्रथमपत्र: खण्ड (क) प्रशासन र व्यवस्थापन**

**अङ्क - ५०**

**१. राज्य र सरकार**

- १.१ व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध
- १.२ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन
- १.३ विद्यमान नेपालको संविधान

**२. सार्वजनिक प्रशासन**

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा
- २.२ कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
- २.३ आर्थिक प्रशासन- बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन

**३. व्यवस्थापन**

- ३.१ व्यवस्थापनको अवधारणा
- ३.२ व्यवस्थापनमा नेतृत्व, उत्प्रेरणा, नियन्त्रण र समन्वयको महत्व
- ३.३ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली

**४. विकासका आयामहरू**

- ४.१ विकास प्रशासनको अवधारणा
- ४.२ विकासमा जनसहभागिता
- ४.३ आवधिक योजना
- ४.४ दिगो विकास
- ४.५ विकेन्द्रीकरण
- ४.६ गरीबी निवारण
- ४.७ सुशासन
- ४.८ विकासमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका
- ४.९ जनसंख्या र बसाइँसराई

**५. लोकतन्त्र र मानव अधिकार**

- ५.१ लोकतन्त्र र समावेशीकरण
- ५.२ कानुनी राज्य
- ५.३ मानव अधिकार
- ५.४ लैंगिक सवाल (Gender Issues)
- ५.५ आरक्षण र सकारात्मक विभेद
- ५.६ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व

**६. नेपाली समाज र यसको बनोट**

- ६.१ नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरूको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन
- ६.२ आदिवासी, जनजाती, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरूको वर्तमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरू, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरू

.....

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, फिसरिज (मत्स्य) समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

**प्रथम पत्र – खण्ड (ख) सेवा समूह सम्बन्धी सामान्य विषय**

**अङ्क – ५०**

१. निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५०
२. नेपाल कृषि सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति) नियमहरू, २०५१
३. जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
४. चालु आवधिक योजना (कृषि सम्बन्धी)
५. कृषि विकास रणनीति
६. नेपालमा मत्स्य विकासका संभाव्यता, अवसर तथा चुनौतीहरू
७. गरिवी निवारणमा मत्स्य विकासको भूमिका
८. मत्स्य विकासमा महिला सहभागिता
९. माछा उत्पादन र बजार व्यवस्था
१०. सरकारी मत्स्य विकास केन्द्रहरू (श्रोत केन्द्रहरू) र तिनीहरूको भूमिका
११. मत्स्य अनुसन्धान केन्द्रहरू
१२. कृषि क्षेत्रमा मत्स्य विकासको योगदान
१३. मत्स्य प्रसार कार्यक्रम - वर्तमान नीतिहरू
१४. मत्स्य विकासमा स्थानीय तहहरू र गैर-सरकारी संस्थाहरू (NGO \ INGOs) ले खेल्न सक्ने भूमिका
१५. मत्स्य विकास र वातावरण संरक्षण
१६. स्थानीय माछाहरूको संरक्षण
१७. मत्स्य विकास कार्यक्रमको पकेट प्याकेज र रणनीति (Pocket Package Strategy)
१८. मत्स्य विकाससँग अन्य निकायहरूसँग समन्वय
१९. मत्स्य रोगहरू - समस्या र निदानका उपायहरू
२०. माछा सुकाउने तरीकाहरू
२१. माछा फार्महरूको स्थल छनौट, पोखरी निर्माण र तिनीहरूको व्यवस्थापन
२२. माछाभूरा उत्पादनका तरीकाहरू र ढुवानी व्यवस्था
२३. मत्स्य विकासमा निजी क्षेत्रको भूमिका
२४. नेपालमा सिफारिस गरिएका माछाका जानकारीहरू
२५. मत्स्य ह्याचरी र नर्सरीको व्यवस्थापन
२६. निजी क्षेत्रका ह्याचरी र नर्सरीहरू
२७. माछापालन तरीकाहरू (Fish Culture Techniques)
  - (क) सघन माछापालन (Intensive System)
  - (ख) अर्ध सघन माछा पालन (Semi-intensive System)
  - (ग) साधारण माछा पालन (Extensive System)
२८. माछा उत्पादन तरीकाहरू (Fish Production Techniques)
  - (क) पोखरीमा माछा पालन (Pond Fish Culture)
  - (ख) एकीकृत माछा पालन (Integrated Fish Culture)
  - (ग) धान खेतमा माछा पालन (Rice Fish Culture)
  - (घ) पिंजडा र इन्क्लोजरमा माछा पालन (Cage & Enclosure Fish Culture)

.....

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, फिसरिज (मत्स्य) समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

### **Model Questions**

#### **First Paper – Part – II**

1. "Fisheries Perspective Plan has projected the action plan as per the potentiality and prospects of Fisheries Development in Nepal". Discuss. 10
2. Illustrate with diagram reproductive system of a typical fish? 10
3. Define air-breathing fish? Describe their structures adapted air-breathing mode of life mechanism? 10
4. How far cage culture has been successful in Nepal? Discuss with examples. 10

**द्वितीय पत्र – समूह सम्बन्धी**

**पूर्णांक : १००**

1. Introduction
  - 1.1 Importance of aquaculture in Nepal
  - 1.2 Potentialities and prospects of aquaculture
  - 1.3 Biology of major fresh water cultivated fishes
    - 1.3.1 Biology of cultivated fishes
    - 1.3.2 Biology of artificial propagation
  - 1.4 Fish culture system in Nepal
    - 1.4.1 Extensive system
    - 1.4.2 Semi Intensive system
    - 1.4.3 Intensive system
  - 1.5 Type of fish production system in Nepal
    - 1.5.1 Integrated aquaculture
    - 1.5.2 Rice-fish culture
    - 1.5.3 Cage and Enclosure fish culture
    - 1.5.4 Pond fish culture
    - 1.5.5 Aquaculture in marginal swamps/ ghools
    - 1.5.6 Open water stocking
  - 1.6 Design and construction of pond fish farm
    - 1.6.1 Integrated aquaculture
    - 1.6.2 Site selection and preparation
    - 1.6.3 Overall layout of the farm
    - 1.6.4 Leakage control and soil management
2. Fisheries Plan (five year and long term prospects plans)
3. Fish hatchery and Nursery Management Techniques
  - 3.1 Hatchery design and construction
  - 3.2 Nursery pond management
4. Fish breeding
  - 4.1 Artificial breeding
  - 4.2 Natural breeding
5. Fish health management
6. Fisheries project planning and management
7. Fisheries Extension and Training
8. Planning of on integrated fish farm
  - 8.1 Necessity, objectives and system of planning management
  - 8.2 Planning models
  - 8.3 Design and construction of on integrated fish farm
9. Environmental category of aquaculture in Nepal
  - 9.1 Action of wastes on the fish ponds
  - 9.2 Wastes as direct feed
  - 9.3 Wastes as indirect feed
10. Economically important indigenous fish species of Nepal (Cold water fishes) and its prospects for fisheries conservation
11. Fisheries law 2017 and amendment 2055
  - 11.1 Fish Nutrition
  - 11.2 Types of fish feed
  - 11.3 Feed formulations
  - 11.4 Natural and artificial feed

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, फिसरिज (मत्स्य) समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

12. Pond fertilization
  - 12.1 Types of fertilizers
  - 12.2 Use of fertilizers
13. Role and importance of fisheries in aquatic resources management to aid in poverty alleviation
14. Role of fisheries in food security
15. Role of women in Fisheries
16. Present status of fisheries development in Nepal
  - 16.1 Production
  - 16.2 Area coverage
  - 16.3 Contribution to GDP
17. Importance of aquatic resources for the poor
18. Fisheries policies
19. Fisheries Research
20. Bio-diversity
21. Limnological aspects
22. Aquaculture economics
23. Fish taxonomical studies and migration biology
24. Fish migration
25. Fish mythological and physiological biology

-----0-----

### **Model Questions**

1. Define taxonomy. How a fish is classified to a particular order, family and genus? 15
2. Give an account importance of water quality parameters in fish culture? 15
3. Give an account of design and construction of an integrated fish farm? 15
4. Describe in detail techniques used in induced breeding of fishes and discuss their significance? 15
5. Make an assessment of private sector fish breeders in Nepal and suggest its qualitative and quantitative improvements? 20
6. How application of fertilizers boost fish production? Discuss merits and demerits of different kind of fertilizers available in market. 20